

Багрій К.Л.,

*Кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,
м. Чернівці, Україна*

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Цифровізація стосується всієї системи інформаційного забезпечення соціально-економічних процесів. Слід зазначити, що значну роль у цій системі грає бухгалтерський облік з його функціоналом збору, обробки та надання економічної інформації про діяльність суб'єктів господарювання. Переосмислення ролі та місця обліку в цифровій економіці набуває особливо значної ролі.

Вже сьогодні такі технології як блокчейн є передумовою прориву в методах обліку, таких як система облікової реєстрації. Підприємства зможуть записувати та зберігати транзакційні записи до єдиного реєстру, який представляється як розподілена та взаємопов'язана система бухгалтерської інформації. Фальсифікація або знищення інформації стане практично неможливим завдяки системі розподілу та криптографічного захисту. Така система отримала назву «потрійний обліковий запис». В даному випадку не йдеться про зміну диграфічного запису на уніграфічний (наприклад, потрійний). Зміниться лише спосіб реєстрації та зберігання бази даних фактів господарського життя. Надалі така система може розвиватися як база фінансових та нефінансових звітів, а також як середовище глобальної інформаційної економічної взаємодії [1, с. 270].

До речі про методи обліку, слід зазначити, що в умовах цифровізації має місце необхідність відійти від їх статичних та непорушних аспектів. Важливим

є збільшення таких методів, але з урахуванням збереження методологічного ядра обліку. Це дозволить забезпечити гармонійність використовуваних методів стосовно існуючих завдань обліку.

Як приклад можна навести мобільніший управлінський облік. Він не тільки застосовує традиційні облікові методи, а й активно впроваджує методики, що використовуються суміжними областями управлінської діяльності (планування, прогнозування, аналіз, моделювання). Основні переваги багатоваріантного використання інструментів в управлінському обліку:

- оцінка може спиратися на різні підходи (може використовуватися ринкова, інвестиційна, балансова, ліквідаційна вартість);
- для калькулювання можуть застосовуватися різноманітні методики і в управлінському обліку, що допомагає у визначенні різної собівартості для різних цілей обліку;
- можливий вибір у застосуванні або незастосуванні подвійного запису та системи рахунків;
- періодичність складання та зміст балансу та звітності визначаються на основі принципу економічності. Можливе складання прогнозних, сегментарних балансів, застосовуючи різні методики.

На розвиток основних складових бухгалтерського обліку впливає середовище цифрової економіки, що ще продовжує формуватися. Серед експертів у галузі бухгалтерського обліку висловлюються пропозиції щодо включення до системи рахунків – рахунків перспективного обліку, диференціальних, контрольних рахунків, рахунків для нефінансової інформації.

Також вже досить давно йдеться про можливість застосування систем, альтернативних подвійному запису. Крім диграфічної та уніграфічної способів запису, існують системи потрійного та четверного запису. Можливі зміни і інших елементів методу бухгалтерського обліку під впливом прогресу технологій обробки даних, а також через істотні зміни об'єктів обліку.

Відповідно, логічним і доцільним є багатосторонній розвиток методологічної бази обліку, що охоплює як елементи методу обліку, так і суміжних видів управлінської діяльності та забезпечує адекватність його інформаційного продукту існуючим та новим завданням. В умовах розвитку цифрової економіки зазнають значних змін і об'єкти обліку. Поясненням цьому є зростаюча кількість показників, що характеризують не тільки економічну сторону бізнесу, а й соціальну, екологічну відповідальність, системність та якість корпоративного управління, наявність нефінансових об'єктів, таких як: організаційний, людський, інноваційний, репутаційний капітали, які забезпечують основу створення вартості.

Також необхідно відзначити розширення кола об'єктів за рахунок появи нових гібридних та модифікованих форм активів, зобов'язань та капіталу: криптовалюти, розумних активів, розумних контрактів, інструментів змішаного інвестування, нових форм фінансових операцій, електронних потоків коштів, віртуальних монетарних та немонетарних одиниць цінностей та ін. Їх відображення в обліку потребує формування нових принципів систематизації та таксономії об'єктів обліку, виділення критеріїв визнання, метрик та принципів відображення в економічній інформації [2, с. 76].

В умовах цифровізації, для збереження своєї актуальності бухгалтерський облік має позиціонуватися як елемент системи отримання, обробки та передачі економічної інформації. Необхідно чітко уявити місце, роль та функціонал бухгалтерського обліку в екосистемі. Інакше він буде схильний до ризику «розчинитися» в сучасних технологічних і мультифункціональних цифрових інформаційних системах, оскільки ці системи динамічно розвиваються і досить агресивно розширюють сферу свого застосування.

Важливим є й внутрішня структура бухгалтерського обліку. Необхідно виділення його нових та затребуваних видів. У зв'язку з цим головними тенденціями є: зближення вже існуючих видів обліку, спроби виділити нові,

такі як стратегічний, адаптивний, багатоцільовий, креативний, інтелектуальний та ін.

Зближення зовнішнього та внутрішнього обліку допоможе включити до корпоративної звітності інформацію про стратегію розвитку та соціальну відповідальність, створення економічної доданої вартості у розрізі бізнес-сегментів та фактори її створення, ефективність системи управління. Окремого розгляду вимагають ідеї, пов'язані з відокремленням видів обліку через формування ними спеціальних інформаційних систем (стратегічний, соціальний, актуарний, та інших.). Питання доцільності їх виділення є дискусійними, але заслуговують на розгляд у зв'язку з назріваючими змінами.

Однією з найважливіших частин системи бухгалтерського обліку виступає інформаційна складова двох підсистем - фінансового та управлінського обліку. Зазначається переорієнтація з контрольної функції на інформативну, яка базується на організації цифрової трансформації підприємства. Необхідна розробка нових показників, способів збирання та обробки фінансової інформації, а також достатність її інтеграції з інформацією про інші сторони бізнесу та зовнішнього середовища.

Особливо можна виділити дослідження можливостей оцінки нових облікових об'єктів, у якості яких виступають інтелектуальний людський капітал, клієнтська база, інноваційні продукти тощо. Розробляються нові інформаційні технології, такі як хмарні технології, відкриті технологічні платформи, електронні довідково-інформаційні системи, створення єдиного міжнародного формату та змісту фінансової звітності в електронному вигляді XBRL. Це створює можливості для побудови національної системи бухгалтерського обліку, в якій будуть інтегровані показники, що характеризують стан внутрішніх бізнес-процесів організації та довкілля, показники інтеграції різних видів обліку [3, с. 91].

Необхідним є використання теоретичних результатів розробки методик і конкретних рекомендацій. Їхня реалізація на практиці сприятиме ефективному

розвитку системи бухгалтерського обліку. Також існує необхідність накопичення досвіду ведення обліку та розкриття економічної інформації у звітності на основі кардинальних модифікацій у сфері отримання, обміну та обробки економічної інформації.

Отже, розвиток теорії та вдосконалення практики ведення бухгалтерського обліку пов'язане із розширенням інформаційного потенціалу існуючого економічного простору, цифровізацією економіки. При цьому інформаційні технології викликають суттєві модифікації як у методології, так і у прикладному напрямі науки про бухгалтерський облік. У зв'язку з цим трансформація бухгалтерського обліку відповідно до нових потреб є необхідним етапом у його розвитку. Зміни та покращення цього методу обліку допоможуть не втратити його актуальність в епоху загальної цифровізації.

Використані джерела:

1. Global Digital Trends and Their Impact on National Economic Progress: monograph. Edited by Irina Tatomyr, Liubov Kvasnii, Yurii Shulzhyk. Praha: OKTAN PRINT, 2024, 418 p.
2. Крочак О. І., Багрій К. Л., Левченко О. Ф. Майбутнє бухгалтерського обліку України: тренди та прогнози в умовах швидкої цифрової трансформації // Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал «Економіка. Фінанси. Право», 2024. № 3. С. 73-79.
3. Багрій К. Л. Розвиток бухгалтерського обліку в хмарних сервісах // Фінансово-економічні, соціальні та правові аспекти розвитку регіонів: загрози та виклики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 24 травня 2024 р. Чернівці : Технодрук, 2024. С. 90-93.